Република Србија
Министарство унутрашњих послова
Сектор за ванредне ситуације

Породични приручник за понашање у ванредним ситуацијама

Да ли знате како да заштитите себе и своју породицу од последица ванредних ситуација?

Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
Misija u Srbiji

Издавачи
Организација за европску безбедност и сарадњу
Мисија ОЕБС у Србији
Чакорска 1, 11000 Београд

Република Србија
Министарство унутрашњих послова
Сектор за ванредне ситуације
Кнеза Милоша 101, 11000 Београд

Дизајн
comma | communications design

Штампа
Оригинал

Тираж
12000

Напомене
Ставови изражени у овој публикацији припадају искључиво ауторима и не представљају нужно званичан став Мисије ОЕБС.

Публикација је израђена уз финансијску подршку Шведске агенције за међународну развојну сарадњу, у оквиру пројекта Консолидовање процеса демократизације у сектору безбедности у Републици Србији.

Уводна реч

У последњих 30 година, вишеструко је повећан број катастрофа у свету, као и разарајући ефекат које имају на друштво и околину. Искуства Републике Србије, која се током протеклих година суочила са бројним катастрофама које су за последицу имале људске жртве, патњу и материјалну штету, потврђују чињеницу да ванредне ситуације попут елементарних непогода и техничко-технолошких акцидената, нарушавају безбедност и опстанак читавих насеља, па и региона.

Последице катастрофа могу се значајно умањити ако су људи добро информисани и упознати са начином превенције катастрофа.

Уколико сте свесни могућих опасности и ризика у вашој околини, уколико знате како и где да добијете информације, како да се организујете у критичним моментима, ваш живот и живот ваше породице биће безбеднији. Ви сте главни актер у овом систему – ви морате бити свесни опасности, знати како да реагујете и како да сарађујете са спасилачким службама. Када се ванредна ситуација догоди – најчешће без упозорења и изненада – ви и ваша породица суочићете се са разним потешкоћама и бити препуштени сами себи док спасилачке екипе не стигну на лице места. Од велике је важности да познајете процедуре и кораке понашања у тим моментима.

Сврха овог приручника је да помогне вама и вашој породици и укаже вам на то како најбоље да реагујете када се несрећа догоди.

Читајте пажљиво – овај приручник упозорава на опасности, али и пружа одговоре и даје сугестије које се у моменту катастрофа могу показати драгоценим.

Мисија Сектора за ванредне ситуације Министарства унутрашњих послова је заштита људских живота, животне средине, материјалних добара и културног и историјског наслеђа, као и изградња, одржавање и унапређење способности читаве нације за превентивно деловање на ризике. Сектор за ванредне ситуације настоји да одговори на изазове и ублажи последице од различитих катастрофа које могу погодити наш регион.

Несреће у различитим видовима – пожари, поплаве, земљотреси, клизишта, хемијски акциденти – могу се догодити свуда, у сваком моменту и без упозорења. Зато је приоритет Сектора благовремено и професионално реаговање у таквим ситуацијама. Ватрогасци-спасиоци спремни су да у сваком моменту пруже свој максимум у заштити и спасавању наших грађана.

Предраг Марић
Начелник Сектора за ванредне ситуације
Министарство унутрашњих послова
Република Србија

Садржај

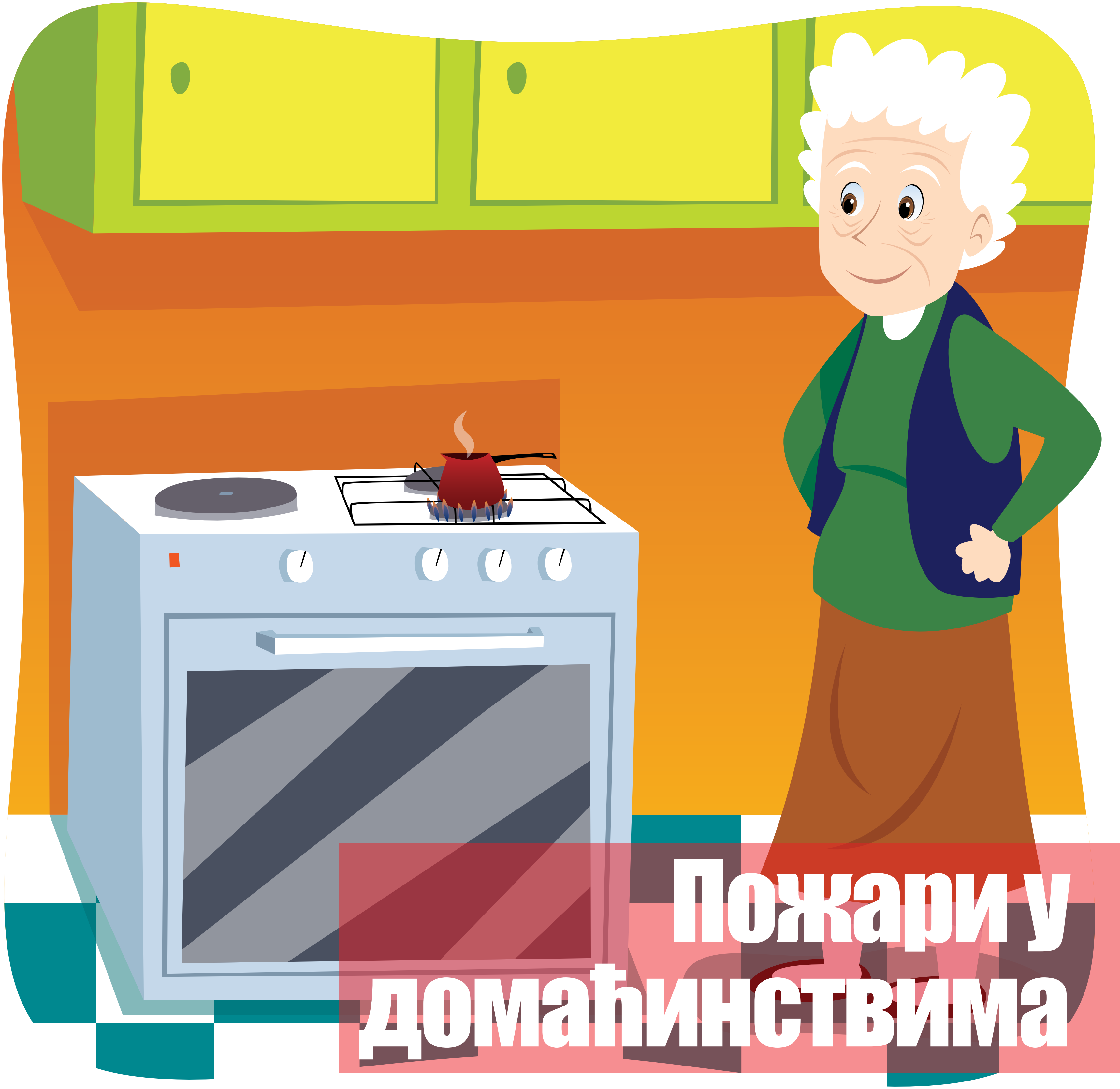

Пожари у домаћинствима

Пожар је реална опасност у којој поред материјалне имовине можете изгубити и живот. Немојте дозволити да вам се догоди, обезбедите се на време!

Уколико уочите пожар позовите

193

КАКО ИХ СПРЕЧИТИ?

Од велике је важности да поштујете следећа правила:

- **не остављајте шпорет укључен без надзора;**
- **немојте пушити цигарете у кревету;**
- **редовно проверавајте електроинсталације, грејна тела и системе;**
- **држите упаљаче и шибице даље од деце;**
- **немојте користити грејна тела на гас или са отвореним пламеном (камине) у просторијама које имају слабу вентилацију.**

Превентивне мере

- Из подрума, гаража, тавана и слично, уклоните све ускладиштене запаљиве ствари, попут старих часописа, кутија од фарби, разређивача, као и старог намештаја, гардеробе итд.
- Противпожарна степеништа и пролазе редовно чистите и обавезно одржавајте проходним, јер то вам је најчешће једини безбедни пут и начин да сачувате свој живот и живот ваше породице.
- Преконтролишите вашу ватрогасну опрему: противпожарне апарате, црева, хидранте, и одржавајте их у исправном стању.
- Научите да правилно користите (активирате) противпожарни апарат и подучите своје укућане, јер у случају пожара нећете имати времена да прочитате упутство за употребу на налепници апарата.
- Научите децу да у случају пожара позову ватрогасно-спасилачке јединице на број 193.
- Уколико приметите пожар или осетите мирис дима у вашем стану или згради, позовите ватрогасну службу и никада немојте претпостављати да је неко то већ учинио.
- Неугашени опушак цигарете никада немојте бацати кроз прозор или са терасе, јер ће у већини случајева завршити у соби или тераси у неком од станова испод вашег и изазвати пожар.

Упутства за понашање у случају пожара

- Ако у току ноћи приметите пожар, а немате аларм за случај опасности, изађите на прозор или у ходник и вичите: „Пожар", како би пробудили укућане и комшије.
- Позовите број 193, дајући конкретне податке о локацији пожара: адресу, спрат и број стана.
- Уколико је пожар захватио само једну просторију вашег стана, затворите врата те просторије и искључите електричну енергију. Позовите ватрогасце и евакуишите укућане, а ако је пожар мањег обима, покушајте гашење.
- Ако је пожар већег обима, напустите стан затварајући сва врата за собом. У супротном ће се, због дотока свежег ваздуха, пожар брзо проширити на цео стан.
- Приликом евакуације важно је да се сви укућани окупе у истој просторији, јер постоји могућност да се деца из страха сакрију. Тек када су сви на броју, крените ка излазу.
- Спремите се за сусрет са густим димом и врелином, ако имате времена, обујте ципеле са дебљим ђоном, обуците капут и вежите крпе и пешкире натопљене водом преко носа и уста.
- Никада не користите лифт зато што се у току пожара ослобађа густ дим који садржи многа отровна испарења која брзо испуне окно и кабину лифта, што проузрокује сигурну смрт од гушења за све који се ту налазе.
- Уколико нисте непосредно угрожени пожаром, најбоље је да останете иза затворених врата свог стана. У случају да дим почне да продире око врата, натопите пешкире и крпе водом, ставите их око штокова и испред врата како би спречили продор дима у стан. Ако је спољашњи ваздух чист, изађите на терасу затварујући балконска врата за собом и сачекајте да ватрогасци заврше гашење пожара, јер сте у свом стану најбезбеднији.

Упамтите! Немојте користити воду:

- да бисте угасили пожар на електричним инсталацијама и апаратима – можете бити изложени струјном удару;
- да бисте угасили пожар изазван бензином или уљем, јер ове супстанце плутају на површини воде и могу да изазову ширење пожара.

Немојте користити воду да бисте угасили пожар на електро инстала-цијама и апаратима или онај изазван бензином или уљем.

Шумски пожари

Уколико уочите пожар

- ➔ одмах позовите локалну ватрогасну јединицу на број 193 и пружите јасне информације о својој локацији, као и о тачној локацији пожара;
- ➔ опишите каква вегетација је захваћена пожаром;
- ➔ уколико сте у могућности, укажите на правац ширења пожара и
- ➔ не прекидајте везу док не дате све потребне информације.

позовите 193

Како би се смањио ризик од пожара, пожељно је да:

- ➔ не бацате упаљене цигарете на отвореном простору;
- ➔ не спаљујете траву, ниско растиње нити смеће на отвореном простору, у урбаним срединама, као и на обрадивим површинама или у близини шума;
- ➔ не палите роштиљ на отвореном простору у близини шума или у близини суве траве или грана;
- ➔ избегавате радове на отвореном који би могли да изазову пожар;
- ➔ не остављате смеће у шуми због могућности самозапаљења;
- ➔ водите рачуна о употреби отвореног пламена и забране пушења приликом извођења жетвених радова;
- ➔ поштујете знаке забране приступа у областима велике опасности од пожара.

Шумски пожари су пожари на отвореном који се брзо шире и захватају шумске пределе и другу вегетацију – жбуње, ниско растиње, траву у близини пољопривредних површина, ненасељена и тешко приступачна подручја.

Посебни временски услови – високе температуре, јак ветар и суво време утичу на настајање и ширење пожара.

Пожари могу бити изазвани природним појавама, попут удара грома (овај тип је најређи) и од стране човека, односно:

- ➔ случајно (кратак спој, прегрејане машине, варнице током радова),
- ➔ ненамерним паљењем (неодговорно понашање на излетиштима и бацање запаљивих материјала),
- ➔ подметањем – када је пожар намерно изазван од стране човека, и
- ➔ извођењем пољопривредних активности (спаљивање стрњишта корова и осталог отпада биљног порекла, што је изричито забрањено Законом о заштити од пожара). Нажалост, овакви су најчешћи.

Уколико се ваша кућа налази унутар или у близини шуме или шумске области, настојте да:

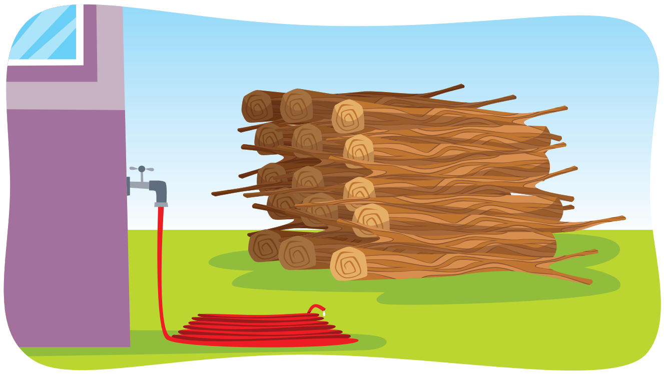

- ➔ у пречнику од 20 метара око куће посечете ниско растиње и очистите и уклоните суву траву, лишће, гранчице;
- ➔ одржавате двориште – уклањајте суво лишће и гране, немојте да дозволите да гране додирују зидове куће, нити кровове и балконе;
- ➔ не држите запаљиве материје и гориво у близини куће;
- ➔ обезбедите одговарајуће противпожарне апарате и сервисирајте их редовно;
- ➔ обезбедите чесме са дотоком воде и црево за воду довољне дужине да покрије област коју желите да заштитите, као и резервоаре са водом и неелектричну пумпу за воду.

Уколико се пожар шири према вашој кући:

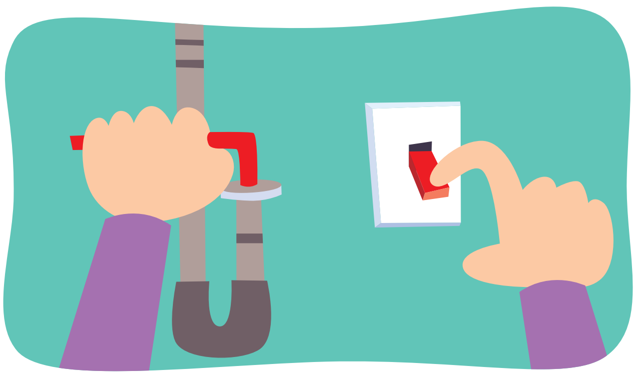

- ➔ останите прибрани;
- ➔ све запаљиве материјале који се налазе у близини куће пребаците у затворена и заштићена места, како не бисте изазвали додатно ширење пожара;
- ➔ затворите све доводе за гас или гориво у близини објеката;
- ➔ омогућите пролаз ватрогасним возилима;
- ➔ упалите светла унутра или напољу како би се повећала видљивост кроз дим, уколико је видљивост смањена.

Уколико је пожар у близини ваше куће:

- ➔ не напуштајте кућу осим уколико нисте у потпуности сигурни да сте у могућности да се безбедно склоните. Могућност преживљавања у стамбеним објектима који су изграђени од незапаљивих материјала је велика;
- ➔ уведите у кућу целу породицу, и кућне љубимце;
- ➔ затворите све прозоре и врата и блокирајте све отворе мокрим тканинама;
- ➔ склоните завесе са прозора;
- ➔ померите намештај ка централном делу собе, даље од прозора;
- ➔ затворите сва врата унутар куће;
- ➔ обезбедите резерве воде;
- ➔ окупите се сви на једном месту;
- ➔ имајте уз себе батеријске лампе у случају да дође до прекида снабдевања електричном енергијом.

Савет је да се евакуација спроведе само у крајњој нужди у правцима који нису угрожени пожаром и димом и према упутствима од стране надлежних служби.

Када се пожар угаси:

- ➔ изађите из куће и одмах угасите преостале тачке пожара у близини и
- ➔ обезбедите дежурство док се сва жаришта потпуно не угасе, због могућности појаве мањих пожара у близини зграде, као и поновног запаљења.

Неугашена цигарета најчешћи је узрочник шумских пожара и никада је не избацујте из возила у покрету. Када сте у природи опушке од цигарета увек угасите.

Поплаве

Упутства за понашање током поплава

- Пратите информације преко радија, телевизије и путем интернета.
- Будите свесни да су бујичне поплаве могуће. Уколико постоји ризик, одмах пређите на више спратове куће. Не чекајте инструкције да бисте то урадили.
- Држите се даље од електричних каблова.
- Избегавајте области које су познате по клизиштима и одронима.
- Не ометајте спасилачке екипе у њиховом раду.

Упутства за спречавање поплава у ризичним областима

- Током периода кад нема поплава понашајте се одговорно, не бацајте отпад у реке, потоке и канале.
- Ако је отпад већ у коритима и каналима, пријавите надлежној комуналној служби.
- У градовима где је код јаких киша појачано отицање вода, не бацајте отпад и не прекривајте шахтове који одводе атмосферске воде.
- По могућству припремите џакове са песком које у случају наиласка поплаве можете ставити на улаз и затворите сва места на кући кроз која може да уђе вода.
- Не преграђујте водотокове како би правили акумулацију воде у летњем периоду.

Поплаве су честе елементарне непогоде које могу бити локалних размера – уколико погађају насеље или мање заједнице, или великих размера – уколико погађају читаве сливове река и већи број општина.

Време развијања поплава варира од случаја до случаја. Поплаве у равничарским крајевима се развијају полако, по неколико дана, за разлику од бујичних поплаве које се развијају брзо, некад и без видљивих знакова. Овакве поплаве формирају опасан и деструктиван плавни талас, који са собом носи муљ, камење, грање и отпад.

До плављења долази и када ниво воде у рекама порасте толико да долази до појаве подземних вода или до преливања преко насипа или када услед притиска воде на насипе дође до њиховог пробијања. До поплаве може доћи и услед пуцања и преливања бране због превеликог дотока воде – што проузрокује поплаву сличну бујичној поплави, али у много ширим и катастрофалнијим размерама.

Поплаве се могу догодити свуда. Чак и врло мали потоци, речице, канали за одвод или кишни канали, који делују безопасно, могу изазвати поплаве већих размера.

Упутства за понашање уколико је евакуација неопходна

- Узмите припремљене нужне ствари и по могућству организовано напустите домаћинство како бисте се склонили на сигурно.
- Будите кооперативни и сарађујте са спасилачким екипама.
- Ако живите низводно од брана информишите се који је сигнал за опасност, колико времена вам је потребно да се склоните и која је сигурна граница за склањање у случају њеног рушења.
- Преко средстава јавног информисања пратите стање и упозорења о могућој поплави.

Уколико нађете времена да обезбедите свој дом на овај начин, не додирујте електричну опрему ако стојите у води.

Уколико имате времена, пожељно је да:

- обезбедите свој дом;
- искључите струју на главном прекидачу;
- искључите све електричне уређаје.

Упутства у случају да морате да напустите дом

- Не ходајте кроз воду која се креће. Кретање кроз воду дубине 15 цм може изазвати пад. Уколико морате да прођете кроз воду – ходајте тамо где се вода не помера. Користите штап да би проверили дубину воде и чврстину тла под водом.
- Не улазите возилом у поплављена подручја. У случају да вас поплавна вода опколи, напустите возило и уколико је могуће безбедно пређите на више тло.
- Не прелазите брзаке и потоке пешице нити колима.
- Евакуишите домаће животиње, а ако то не можете ослободите их из објеката у којима су смештене
- Будите припремљени у случају да морате да напустите домаћинство – припремите ранац или торбу са личним документима и најосновнијим стварима (батеријска лампа, пиштаљка, кабаница за кишу, топла одећа, дубока обућа – по могућству гумене чизме, флаша са пијаћом водом, транзистор и резервне батерије, штап, канап и слично).

Упутства за понашање после поплава

- Слушајте извештаје на вестима о водоснабдевању, као и да ли је безбедно пити воду.
- Избегавајте плавну воду – она може бити загађена муљем, уљем, бензином или фекалном канализацијом. Вода може такође бити под струјним напоном од подземних каблова.
- Избегавајте воду која је у покрету.
- Будите пажљиви у областима са којих се плавна вода повукла, путеви су можда оштећени и опасни.
- Вратите се у своје домове само пошто надлежне службе прогласе да је то безбедно.
- Немојте користити електричне апарате пре провере.
- Очистите и дезинфикујте све површине.
- Држите се даље од зграда које су окружене плавним водама.

- Будите пажљиви при улажењу у зграде због скривених оштећења која су могла да настану
- Оспособите оштећене септичке јаме и друге канализационе системе што је раније могуће – уколико су оштећени могу да постану велики здравствени ризик.
- Очистите и дезинфикујте све што је поквашено. Муљ који остаје после плавне воде, може да садржи канализационе отпатке и хемикалије.
- Уколико приметите угинуле животиње обавестите надлежну службу на телефонске бројеве 193 или 1985.

Упамтите!

Чак и када се плавна вода повуче, опасност постоји.

Спасавање и рад на води (реке и језера)

Спасавање у случају тоњења или друге несреће

Спасиоци ће допловити својим чамцем, бродом или даском за спасавање до лица коме је неопходна помоћ.

Уколико вам је потребна помоћ следите инструкције спасилаца и не паничите, како би спасиоци могли да вас пренесу до најближег сигурног места.

Ако не можете помоћи лицу које је у води и коме је потребна помоћ, пробајте да му добаците било какав предмет који би га одржао на површини и запамтите локацију на којој се налази да бисте били у могућности да је покажете спасиоцима кад стигну.

Кретање по леду на површини воде – реке или језера

У случају да се крећете по леду, знајте да постоји могућност да он пукне и да пропаднете. При себи би увек требало да имате неопходну заштитну опрему у таквим ситуацијама, као и мобилни телефон и пиштаљку око врата.

Док пловите и када се налазите на води неопходно је следеће:

- адекватна опремљеност за пловидбу,
- адекватно установљена рута пута,
- употреба светала за ноћну навигацију,
- коришћење прслука за спасавање и
- коришћење пиштаљке или дозивање у помоћ уколико пловило тоне.

Упутства за пружање прве помоћи лицима која су била у хладној води

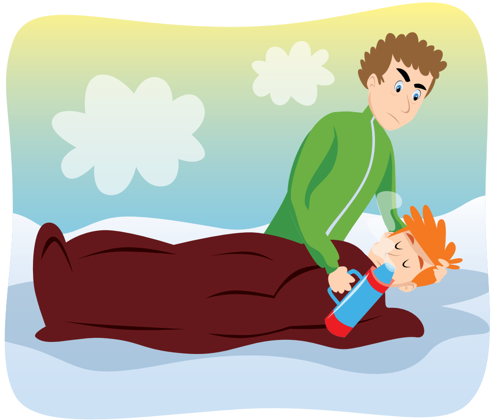

- Ако лице може да се креће, пробајте да га утоплите. Промените мокру одећу и обућу и обуците суву.
- Ако је лице несвесно или није у стању да се креће, избегните непотребно покретање. Не покушавајте да га пресвучете, сачекајте спасиоце. Прекријте га да бисте спречили губитак топлоте тела.
- Можете му дати топлу воду са шећером, никако алкохол. Масажа, алкохол и брзо утопљавање може довести до опасног губитка топлоте тела.

Упутства у случају да лед пукне

- Не померајте се.
- Одмах зовите у помоћ или дувајте у пиштаљку.
- Покушајте лагано да се вратите одакле сте дошли.
- Покушајте да се подигнете изнад леда, котрљајте се по њему, ходајте четвороношке или пузећи док не дођете до дебљег леда.
- После избављења, утоплите се.
- Ако нисте у могућности да се вратите на сигуран лед, запамтите да је неопходно да смањите губитак топлоте тела.

Упутства у случају да је неком другом потребна помоћ

- Позовите спасилачке службе.
- Покушајте да помоћу конопца, гране, штапа, дрвета или другог предмета повучете или привучете лице које је у леду.
- Одвлачите лице које је у води у правцу чврстог леда, ходајте четвороношке или пузите последњих неколико метара.

Клизишта и одрони

Србија спада у подручја која су угрожена клизиштима и одронима, 30% наше територије подложно је клизиштима. Да би се штете умањиле, важно је упознати се са овом елементарном непогодом сеизмолошког и литосферског карактера.

Клизишта представљају кретање земље, камења и других наноса. Активирају се и развијају брзо, када се вода акумулира у земљишту као последица јаких и обилних киша, подземних вода, отапања снега и неадекватне експлоатације земљишта. Могу да настану као последица лошег односа према земљишту, поготову у планинским областима, кањонима, или у близини обала.

У случају клизишта, обрушава се маса камења и земље. Клизишта могу бити мала и велика, спора или брза, а активирају се као последица:

- **➔ јаких киша,**
- **➔ земљотреса,**
- **➔ пожара,**
- **➔ јаких зима и смрзавања,**
- **➔ ерозија у случају људске модификације терена и**
- **➔ подземних вода.**

Уколико живите у областима која су подложна клизиштима и одронима:

- ➔ обратите пажњу на чудне звукове који могу бити показатељи покретања клизишта или одрона – попут ломљења дрвећа и слично;
- ➔ уколико сте у близини потока или канала, будите на опрезу због повећања или смањења протока воде или замућивања воде;
- ➔ размотрите могућност напуштања угроженог места под условом да то можете безбедно учинити;
- ➔ останите будни и на опрезу – слушајте упозорења са радија и телевизије о могућим јаким кишама.

Уколико приметите опасност од клизишта:

- ➔ обавестите надлежну службу на број 193 или 1985,
- ➔ обавестите комшије које могу бити погођене овом опасношћу и
- ➔ удаљите се из зоне клизишта, будући да је то најбоља заштита.

Упутства после клизишта

- ➔ Држите се даље од области која је погођена клизиштима.
- ➔ Слушајте радио и телевизијске вести како бисте били у току са свежим информацијама.
- ➔ Обратите пажњу на поплаве, које се могу појавити после клизишта и одрона.
- ➔ Проверите да ли има повређених или заробљених људи у близини клизишта.
- ➔ Помозите комшијама којима је потребна посебна помоћ – деци, старијима и људима са посебним потребама.
- ➔ Проверите и пријавите локалним властима уколико има покиданих електричних водова или оштећених путева или пруга.
- ➔ Пријавите оштећења у темељу кућа, на димњацима или крововима.
- ➔ Поново засадите дрвеће, у најкраћем могућем року, пошто ерозија може довести до губљења земљаног прекривача и нових клизишта у будућности.

Вожња током јаких киша је опасна. Будите веома опрезни уколико возите – обратите пажњу на оштећене путеве, блато, пало камење или друге показатеље.

Земљотрес

Шта чинити за време земљотреса?

- ➔ **Останите мирни и присебни и не дозволите да вас обузме паника. Будите свесни да су неки земљотреси само почетни потреси и да убрзо може уследити следећи, јачи потрес.**

- ➔ **Не паничите!**

- ➔ **Не покушавајте да бежите.**

- ➔ **Спустите се на под, склупчајте се и заштитите главу.**

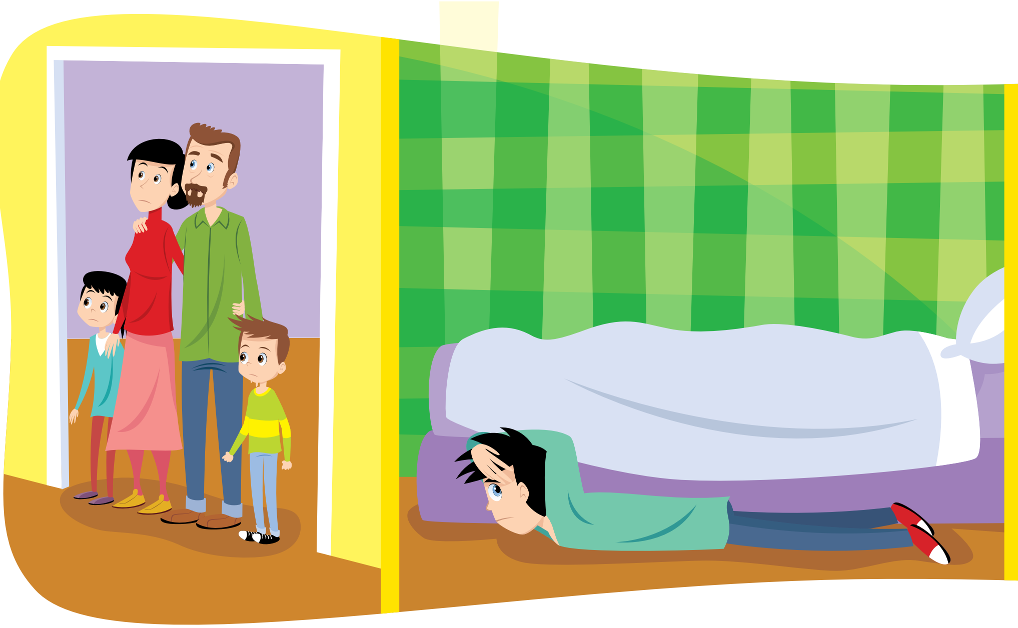

Земљотрес или потрес настаје услед померања тектонских плоча, кретања Земљине коре или појаве удара. Последица тога је подрхтавање тла због ослобађања велике енергије. Јачина потреса зависи од више чинилаца.

Насупрот распрострањеном уверењу да су то ретке појаве, земљотреси се дешавају врло често. На срећу, највећи број је слабијег интензитета који не изазива оштећења. Земљотрес се не може предвидети, али можемо научити како да се заштитимо.

Интензитет земљотреса одражава рушилачки ефекат земљотреса на површини терена. Изражава се различитим скалама, најчешће Меркалијевом скалом од 12 степени. Магнитуда земљотреса, с друге стране, представља јединицу мере количине ослобођене енергије у хипоцентру, у жаришту земљотреса. Изражава се Рихтеровом скалом која нема горњу границу, али како до данас није забележен земљотрес јачине 10, обично се представља до 9 јединица.

Упутства за време земљотреса уколико се налазите у затвореном простору

- ➔ **Нађите заклон на безбедним местима у кући као што су: довратници, носећи зидови, место испод стола, чврстог намештаја и останите тамо док траје потрес, или покријте своје лице и главу рукама и склоните се у угао унутрашњих зидова посторије.**
- ➔ **Удаљите се од стакла, прозора, спољних зидова и врата, и било чега што може да падне, попут лустера или полица.**
- ➔ **Уколико сте у кревету, спустите се поред кревета и заштитите главу.**
- ➔ **Останите у кући док потрес не престане и не буде безбедно за вас да изађете (истраживања су показала да највише повреда настаје кад људи покушавају да изађу из зграде за време потреса). Из приземне зграде или са првог спрата можете изаћи на отворен простор, али водите рачуна да будете на безбедној удаљености од зграда.**
- ➔ **Све док земљотрес траје, избегавајте степеништа и лифтове**
- ➔ **Не користите лифт.**

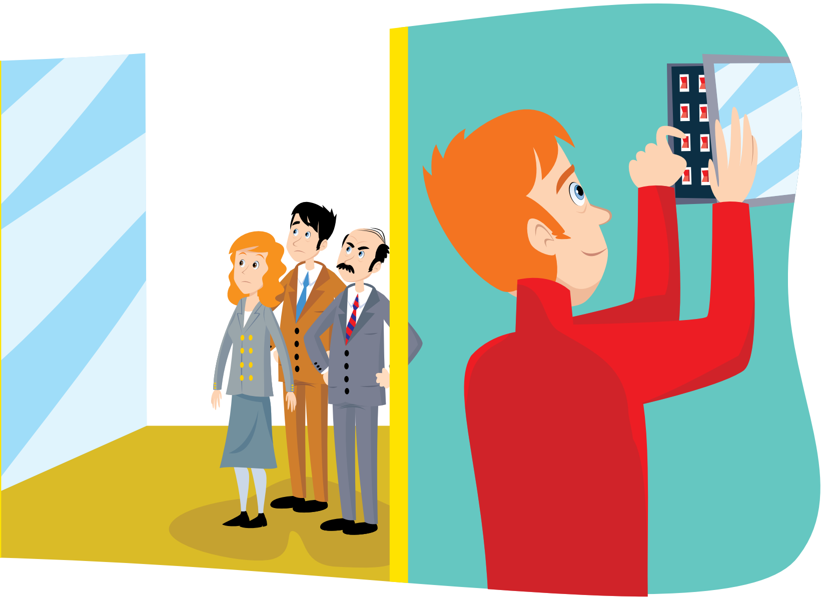

- ➔ **Не излазите на терасу или балкон.**
- ➔ **Не држите полице изнад кревета.**
- ➔ **Уколико сте у близини високе зграде или унутар ње, склоните се од стакла и спољних зидова.**
- ➔ **Уколико сте у јавном објекту (школа, предузеће, тржни центар, центар за рекреацију или продавница) – останите мирни и избегавајте панику. Држите се даље од масе људи која се у паници креће ка излазима.**
- ➔ **Будите свесни да може доћи до нестанка струје, и да се аларми (противпожарни и други) могу укључити.**
- ➔ **Увек имајте припремљену батеријску лампу и транзисторски пријемник са резервним батеријама.**
- ➔ **Одмах искључите све изворе електричне енергије, гаса и воде. Уколико сте користили било који извор топлоте, искључите га када се потрес смири.**
- ➔ **Уколико дође до појаве пожара, покушајте да га угасите и обавестите локалну ватрогасно-спасилачку јединицу.**
- ➔ **Уколико је потребно и уколико сте у могућности придружите се тимовима за спасавање из рушевина и укључите се у потрагу и пружање помоћи настрадалима под рушевинама срушених објеката.**

Упутства за понашање током земљотреса уколико сте на отвореном

- ➔ Склоните се од уличне расвете, електричних каблова и зграда, највећа опасност је у близини грађевина, на излазима и уз спољне зидове.
- ➔ Уколико сте на улици водите рачуна о објектима који могу пасти на вас, као што су димњаци, црепови са крова, сломљено прозорско стакло и слично.
- ➔ Заштитите главу рукама или ташном.

Упутства за понашање током земљотреса уколико сте у возилу у покрету

- ➔ Зауставите се уколико вам безбедност у саобраћају дозвољава.
- ➔ Избегавајте заустављање у близини зграда, дрвећа, надвожњака или електричних каблова.
- ➔ Наставите опрезно када потрес престане. Избегавајте путеве, мостове или рампе који су можда оштећени у потресу.

Упутства за понашање уколико се нађете под рушевинама

- ➔ Не палите шибицу.
- ➔ Не крећите се.
- ➔ Прекријте уста марамицом или тканином.
- ➔ Ударајте о цев или зид како би спасилачки тимови могли да вас пронађу. Уколико имате пиштаљку искористите је. Вичите само уколико је то последња опција. Викање може изазвати удисање опасно велике количине прашине.
- ➔ Сачувајте присебност и покушајте да се орјентишете.
- ➔ Ако сте притиснути материјалом, започните са лаганим одстрањивањем, при чему штедите снагу и чувајте се оштрих предмета и накнадног повређивања.

Упутства за понашање после првог удара земљотреса

- ➔ Будите спремни за додатне потресе. Ако је објекат оштећен, због могућности настанка јачег земљотреса, напустите га смирено, без панике и по реду: мајке са децом, стари, болесни, особе са инвалидитетом итд.
- ➔ Уколико се налазите у оштећеном објекту и осећате мирис гаса или видите покидане каблове, не палите свеће и шибице због опасности од пожара и експлозија.
- ➔ Проверите да ли је неко повређен.
- ➔ Не померајте озбиљно повређене особе.
- ➔ Пратите упутства надлежних органа.
- ➔ Користите телефон само у случају нужде како се телефонске линије не би оптеретиле.
- ➔ Не користите аутомобиле како не бисте ометали спасилачке екипе у обављању њихових функција.
- ➔ Избегавајте улазак у кућу, поготово уколико постоје оштећења, осетите мирис гаса или видите оштећене каблове.

Напомена: Републички сеизмолошки завод је национална установа која има тачне и проверене информације о земљотресима http://www.seismo.gov.rs.

Техничко-технолошке опасности

Техничко-технолошке опасности настају као изненадни и неконтролисани догађаји приликом управљања одређеним средствима и обављања активности са опасним материјама уз пожар, експлозију, изливање, испаравање или терористичку активност.

Карактеристичне су по:

- **брзој појави здравствених симптома код људи (мучнина, повраћање, анксиозност, тешкоће са дисањем, грчеви, упала очију, црвенило коже и осип, пликови) и животиња (неуобичајен број угинулих, дивљих и домаћих животиња, птица, риба и инсеката);**
- **приметним знацима у околини (дим, пламен, звучни ефекат, обојени талози, увело лишће, продорни мирис);**
- **кратком временском трајању, односно дугом у случају нуклеарног или радијационог акцидента и**
- **сложености спровођења заштите и отклањања последица, посебно код нуклеарних и радијационих акцидената.**

У случају настанка опасности потребно је предузети следеће:

- **ако сте напољу одмах или што пре напустите простор – место настанка удеса;**
- **ако нисте повређени помозите повређеном;**
- **уколико постоји могућност, склоните се у затворени простор;**
- **затворите све прозоре и врата и искључите клима-уређаје и друге вентилаторе;**
- **употребите приручна средства за заштиту органа за дисање (марамицу, део одеће или друге тканине натопљене водом);**
- **уколико сте у стану или код куће, извршите херметизацију просторија у којима боравите (попуните отворе и пукотине самолепљивим тракама, ћебадима, прекривачима и другим тканинама које можете да искористите);**
- **употребите одговарајућа или приручна средства која имате у домаћинству (респираторе, маске од материјала са добром моћи упијања, марамице, газу, делове одеће и слично), која ћете пре употребе натопити водом или раствором сода-бикарбоне;**
- **за заштиту очију употребите наочаре сличне онима за заштиту на раду, марамице, делове одеће и слично.**
- **Уколико буде постојала потреба за евакуацијом припремите кишне огртаче, ветровке, отпорну одећу од синтетичког и непромочивог материјала, као и рукавице, чизме или дубоке ципеле.**

У случају да сте лакше захваћени ефектима удеса (отровани, опечени или физички повређени):

- испрерите руке,
- скините сочива,
- одмах се ослободите контаминираних делова одеће и обуће, ставите одећу у пластичну кесу или у канту,
- истуширајте се, при чему се више пута насапуњајте и исперите,
- направити 2% раствор соде-бикарбоне (1 кесицу соде-бикарбоне од 20 г растворити у 1 литар воде), са којим ћете испрати очи, уста и органе за дисање, исперите свако око без много притиска, од носа ка споља по 15 минута,
- потражите медицинску помоћ уколико имате озбиљне сумње да сте били изложени опасним супстанцама,
- пажљиво прегледајте рану – опекотину,
- на рану ставити чисту газу и фиксирајте опечени део коже као да је поломљен, како не би дошло до даљег оштећења ткива,
- повређенима хитно надокнадите изгубљену течност и со,
- контролишите дисање и
- сачекајте медицинску помоћ, а уколико је хитна помоћ спречена, организујте превоз повређених до здравствене установе.

Уколико сте у возилу:

- останите прибрани;
- затворите прозоре и држите их затвореним, искључите клима-уређаје и вентилацију;
- потражите зграду у којој бисте могли наћи уточиште и пажљиво зауставите своје возило, а уколико то није могуће, останите у возилу;
- укључите радио и пратите обавештења и упутства надлежних служби.

Уколико сте у близини места удеса:

- останите прибрани и покушајте да се заштитите, и тек када сте адекватно заштићени, понудите помоћ другима, али само уколико знате како;
- удаљите се од места удеса у што краћем року;
- не крећите се и не додирујте места на којима постоје опасне хемикалије;
- не палите цигарету;
- покушајте да покријете тело у највећој могућој мери и заштитите дисајне путеве од опасног гаса или прашине, покријте уста и нос пешкиром или неким платном, полако дишите.

Останите присебни, не паничите!

Пратите упутства органа надлежних служби и обавештења путем средстава јавног информисања.

У случају престанка опасности потребно је предузети следеће:

- **обавезно се јавите здравственој установи ради прегледа;**
- **уколико је дошло до контаминације простора где боравите, уклоните прашину са одеће и предмета навлаженим материјалом са добром моћи упијања по упутству добијеним од надлежне службе.**

Напомена: Водите рачуна о поступању са генерисаним отпадом (одећом, обућом, материјалом за чишћење и сваким предметом који је био изложен контаминацији). Како би спречили даље загађење, обавезно спремите отпад у пластичне вреће и одложите на место одређено од стране надлежне службе.

Нуклеарне и радиолошке несреће

Нуклеарне и радиолошке несреће су ванредни догађаји, који директно угрожавају људе, околину и материјална добра и захтевају предузимање мера заштите.

Радиолошке несреће могу да настану:

- ➔ у условима када су радиоактивни извори ван контроле (бачени, изгубљени, пронађени или украдени),
- ➔ када постоји озрачивање и контаминација становништва из неког разлога,
- ➔ услед пада сателита са радиоактивним материјама и
- ➔ приликом превоза радиоактивних материјала.

Нуклеарне несреће су инциденти, који захтевају мере заштите због ослобађања енергије у нуклеарној ланчаној реакцији или испуштања производа ланчане реакције.

Нуклеарна постројења на којима могу да се догоде несреће ове врсте су:

- ➔ нуклеарне електране,
- ➔ истраживачки реактори и реактори на бродовима,
- ➔ складишта и одлагалишта радиоактивних супстанци и
- ➔ индустријски објекти (нпр. производња нуклеарног горива).
- ➔ Надлежни орган за проглашење опасности од нуклеарног и радиолошког удеса је Агенција за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност Србије (http://srbatom.gov.rs).
- ➔ Становници у областима које су угрожене обавештавају се о опасности и о спровођењу заштитних мера преко централних и локалних медија или на други одговарајући начин.

По пријему обавештења о опасности потребно је предузети следеће мере:

- затекнете ли се на отвореном простору одмах, брзо и без панике, уђите у затворени простор (кућу, стан или склониште);
- ако сте дуже били на отвореном простору, пре уласка у кућу, стан или склониште, скините са себе спољне делове одеће и оставите их напољу;
- по уласку у затворени простор одмах оперите непокривене делове тела (руке, лице, врат, косу…);
- затекнете ли се у затвореном простору затворите прозоре и врата, искључите вентилацију и ту останите до даљњег;
- укључите радио или ТВ пријемник због добијања информација о месту и природи несреће и о мерама заштите и спасавања које треба предузети;
- посебно се побрините за децу, труднице, старе, немоћне и болесне особе и инвалиде, како укућане тако и комшије и
- предузмите мере заштите и спасавања према упутствима које дају надлежне службе или средства јавног информисања.

Напомена: Склањање у затворени простор, кућу, стан или склониште је мера која се спроводи 24 сата, зато не паничите и не напуштајте просторије!

Док не добијете упутства која дају надлежне службе или телевизија предузмите следеће:

- припремите средства за херметизацију просторија у којима бораве чланови домаћинства (попуните отворе и пукотине самолепљивим тракама, ћебадима, прекривачима и другим тканинама које можете да искористите);
- за заштиту органа за дисање припремите приручна средства која имате у домаћинству: респираторе, маске од материјала са великом моћи упијања, марамице, газу, делове одеће и слично;
- за заштиту очију припремите наочаре сличне онима за заштиту на раду, или марамице, делове одеће и слично;
- уколико буде постојала потреба за евакуацијом припремите за чланове домаћинства: кишне огртаче, ветровке, отпорну одећу од синтетичког и непромочивог материјала, као и рукавице, чизме или дубоке ципеле.

Потребно је да знате и следеће:

- за исхрану користите само намирнице које вам се налазе у кући, стану или склоништу;
- не користите воду за пиће из водовода;
- уколико сте у могућности, пре уласка у кућу затворите све отворе на објектима где се налазе животиње и заштитите изворе воде за пиће (бунаре);
- животиње храните по упутствима надлежне службе, никако храном која се налази на отвореном и
- не пуштајте животиње на испашу.

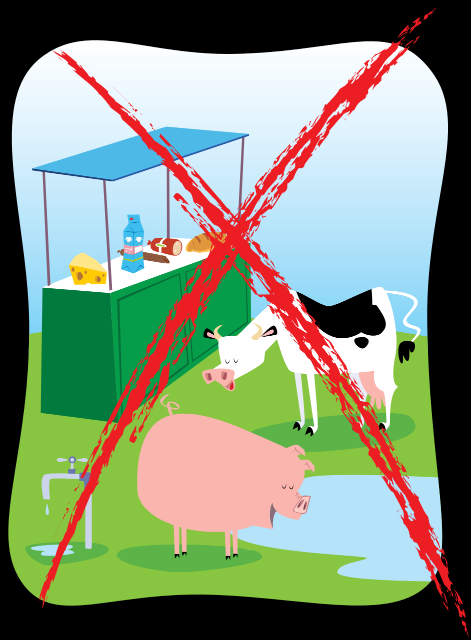

Останите присебни, не паничите.

Пратите упутства надлежне службе и телевизије и поступајте по њима!

Тероризам

Примери терористичких напада у Сједињеним Америчким Државама, Енглеској, Јапану, Шпанији, Индонезији и Русији указују да ни велики системи који се дуго припремају за суочавање са последицама терористичких аката, нису имуни на пропусте у функционисању који су врло често условљени фактором изненађења и шока. За друштво као што је Србија, која тек успоставља основе јединственог система реаговања у ванредним ситуацијама, могућност да до пропуста дође је још већа.

Последице терористичких аката осим људских жртава, подразумевају и велике материјалне штете, које је неопходно санирати веома брзо, што се у неким случајевима ради паралелно са акцијама трагања за преживелима. Функционисање медицинских и комуналних служби локалне самоуправе је од велике важности. При санирању последица терористичких аката у првом плану су брзина и ефикасност, посебно кад је у нападу било људских жртава, како би се смањила могућност ширења заразних болести. Сходно томе, план санације терена је обавезни саставни део планова за реаговање у ванредним ситуацијама.

Шта можете да учините да бисте били спремни у случају терористичког напада?

Потребно је да утврдите потенцијалне опасности и могућ обим штете у вашем окружењу. Након тога обавите разговор са укућанима, комшилуком и локалном заједницом. Заједнички направите план евакуације и дефинишите кораке у случају тероризма.

У циљу што боље припреме требало би да:

- креирате план комуникације за хитне случајеве;
- установите заједничко место окупљања;
- припремите залихе и опрему за случај изненадног напуштања куће (лекове, документа, новац, воду, храну, ћебад, шаторе, прву помоћ, батеријске лампе…);
- прегледајте и усагласите планове за евакуацију обданишта или школа ваше деце и фирме у којој радите.

Упутства за понашање након терористичког напада су следећа:

- останите смирени и будите стрпљиви;
- слушајте радио и телевизију како би били у току са свежим информацијама или инструкцијама надлежних;
- пратити савете надлежних служби;
- ако се напад догодио у близини, пружите прву помоћ повређенима;
- ако се напад догодио у близини, проверите штету користећи батеријске лампе, немојте палити свеће, шибице, електричне уређаје;
- проверите да ли има ватре и да ли цури гас;
- искључите све оштећене уређаје;
- збрините кућне љубимце и домаће животиње;
- проверите непосредно окружење и пружите прву помоћ.

У случају евакуације:

- обуците се топло – панталоне, топлу јакну, одговарајуће ципеле, како бисте се заштитили у највећој мери;
- поведите кућне љубимце – не остављајте их;
- закључајте кућу;
- користите путне правце које одреде надлежне службе.

Евакуација: Ако надлежне службе траже да напустите кућу, постоји добар разлог за то и требало би да одмах поступите по њиховом савету. Пратите радио и теле-визијске станице ради инфор-мација и упутстава надлежних.

Екстремни временски услови

Екстремна врућина – топлотни удар

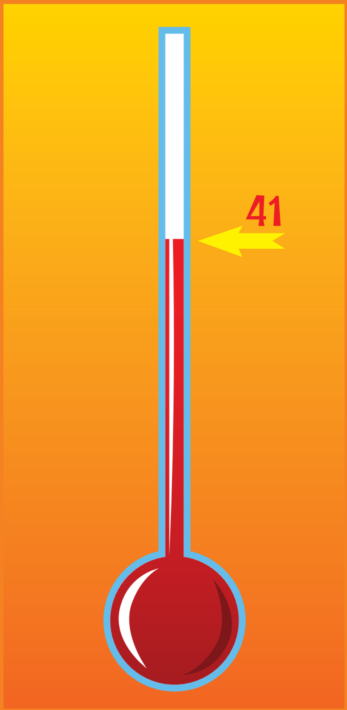

Топлотни удар је једна од најтежих компликација термичког стреса. До овог стања долази у условима повишене спољне температуре и високог процента влажности ваздуха, као и због пренапорног рада. Услед интензивног излагања организма топлоти долази до наглог пораста телесне температуре преко 41° Целзијуса у кратком временском периоду (10—15 минута).

Симптоми топлотног удара су:

- **висока телесна температура (изнад 40°C),**
- **сува и врућа кожа,**
- **отежано дисање,**
- **тахикардија- убрзан рад срца (160-180 откуцаја у минути),**
- **низак крвни притисак,**
- **вртоглавица, главобоља, умор,**
- **мучнина и повраћање, грчеви, несигуран ход,**
- **губитак свести и**
- **одсуство знојења.**

Уколико су код особе приметни симптоми топлотног удара, неопходно је да јој се у што краћем року снизи температура и пружи неопходна прва помоћ.

Потребно је:

- одвести особу у расхлађену просторију или у хлад,
- уклонити јој сувишну одећу,
- расхладити је умивањем хладном водом, излагањем струјању ваздуха и
- дати јој да пије течности – напитке без кофеина и алкохола, уколико је у свесном стању.

Топлотни удар је врло сличан сунчаници, с разликом да не мора настати као последица директног излагања сунцу. Као основни вид превенције препоручује се адекватан избор одеће примерен климатским условима – светле тканине и природни материјали, редовна рехидратација, расхлађивање и слично.

Екстремна хладноћа – снежне олује и смрзавање

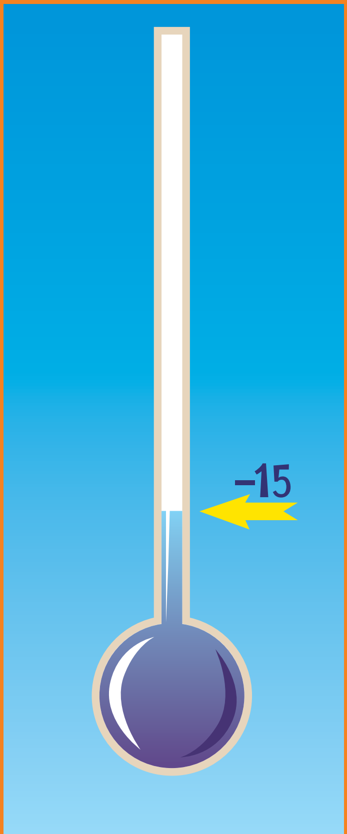

Јаке снежне падавине, екстремна хладноћа и дуготрајно излагање ниским температурама могу изазвати хипотермију код појединаца и парализати живот и функционисање заједнице (прекид снабдевања електричном енергијом и водом, прекид саобраћаја, поплаве и слично).

Општа упутства:

- **Набавите довољне количине огрева и намирница.**
- **Припремите транзисторе са резервним батеријама уколико дође до прекида електричне енергије.**
- **Нека вам у кући буде топло и останите унутра уколико је то могуће.**
- **Не пуштајте децу напоље без надзора.**
- **Обуците одговарајућу одећу и обућу.**

Уколико се код особе примете симптоми хипотермије (смрзавања):

- одведите је на топло место;
- пресвуците је у суву одећу и увијте цело тело у ћебе;
- угрејте прво централни део тела;
- дајте јој да пије топле напитке;
- пружите јој прву помоћ и
- у што краћем року организујте превоз до медицинске установе.

Упутства за време снежне олује

- Укључите радио или ТВ пријемнике како бисте били обавештени о временским условима или хитним информацијама.
- Штедите гориво и огрев.

Упутства за време снежне олује уколико сте напољу

- Идите на безбедно место и не излажите се снежној олуји.
- Заштитите осетљиве делове тела (лице, екстремитете).
- Нека вам одећа буде сува.
- Обратите пажњу на појаву промрзлина
- Обратите пажњу на знакове хипотермије: дрхтање, исцрпљеност, поспаност, губитак памћења, дезорјентисаност и отежан говор
- Уколико је неопходно да возите – користите ланце, путујте преко дана и обавестите своју родбину/пријатеље о намераваној путањи кретања.
- Избегавајте високе конструкције, високо дрвеће, ограде, телефонске каблове и електричне водове.

Мраз

Посебан опрез неопходан је за време вожње у областима у којима се ствара поледица. Будите унапред информисани о стању на путевима и побрините се да имате зимску опрему – ланце за гуме који спречавају проклизавање. Уколико пешачите, побрините се да имате одговарајућу обућу и будите пажљиви како бисте избегли повреде на клизавим путевима, тротоарима и слично. Тротоаре испред својих кућа или пословних објеката очистите од леда и снежних наноса. Уклоните леденице и снег са кровова и тераса ваших домова.

Олује и удари грома

Опасност за време олуја чине веома јаки ветрови, јаке и обилне падавине, удар грома и могући град.

За време јаких олуја потребно је предузети следеће мере уколико сте у затвореном простору:

- обезбедите све објекте који могу да одлете услед јаког ветра и изазову материјалну штету или повреде грађане;
- обезбедите прозоре и спољна врата и затворите сва унутрашња врата;
- избегавајте контакт са кухињским и купатилским славинама, радијаторима и другим металним предметима, будући да су добри проводници.

Удаљеност од олује можете проценити кроз следеће кораке:

- израчунајте време између севања и грома у секундама,
- израчунато време поделите са три како бисте израчунали удаљеност олује у километрима.

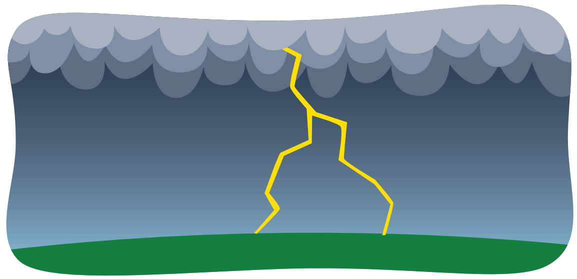

Ова удаљеност је индикативна јер се олује могу појавити веома брзо изнад ваше области. Предузмите све што је неопходно пре него што олуја захвати ваше подручје. Упамтите, сва поменута правила повећања сигурности могу само умањити ризик од потенцијалне штете и губитака. Атмосферска пражњења су опасна, непредвидљива и сигурност никада није апсолутно загарантована.

Уколико сте на отвореном, следите следећа упутства:

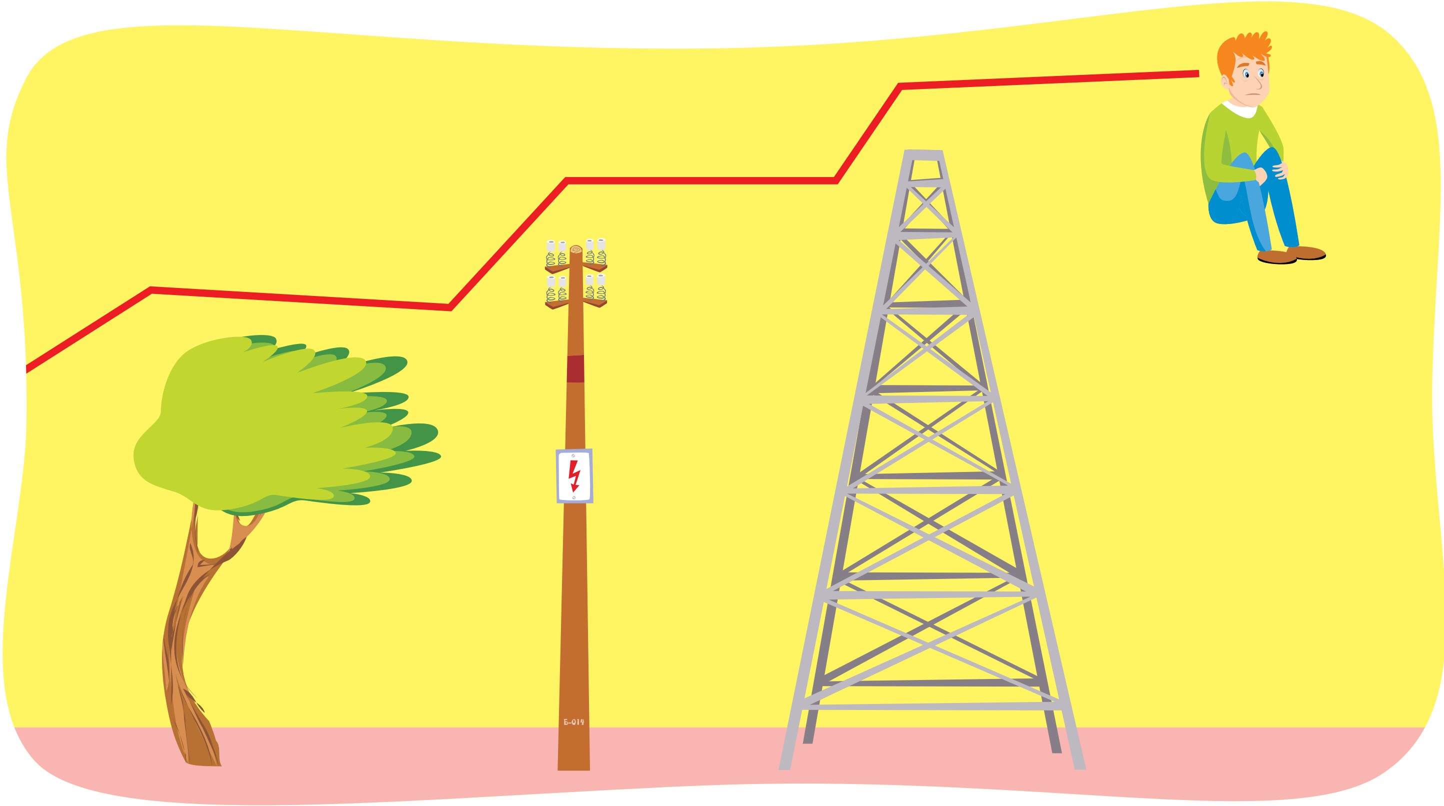

- склоните се од било каквих високих структура (јарбола, стубова, торњева) и имајте у виду да је сигурно растојање једнако висини структуре;
- избегавајте високе конструкције, високо дрвеће, ограде, телефонске каблове и електричне водове;
- покушајте да пронађете заклон у згради или у аутомобилу, а ако то није могуће, седите на земљу;
- избегните стајање у близини зграда или аутомобила у које не можете да уђете као у заклон;
- уколико сте у шуми, заштитите се испод грана ниског дрвећа – никада немојте стајати испод високог дрвећа на отвореном простору;
- избегавајте границу између шуме и отвореног простора, радије уђите у шуму;
- избегавајте отворена поља, врхове брда и планина, обале, јаркове или друга влажна места;
- не прелазите преко воде, не пливајте;
- немојте држати кишобран или друге металне проводне предмете у рукама (штапове за голф, штапове за пецање и слично);
- избегавајте да будете у близини металних објеката, бицикала, опреме за камповање и слично;
- немојте стајати усправно, чучните или се макар сагните , не додирујући земљу рукама, а ако сте у групи држите растојање од 5 метара између себе.

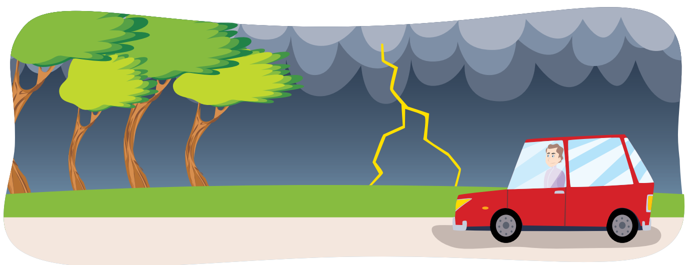

Уколико се нађете у аутомобилу за време јаке олује:

- зауставите аутомобил поред пута даље од електроводова и дрвећа које може пасти на аутомобил;
- останите у аутомобилу и упалите позициона светла док не прође олуја;
- затворите прозоре и не додирујте металне предмете у аутомобилу и
- избегавајте поплављене путеве.

НУС

Неексплодирана убојна средства

Једна од последица ратних дејстава на нашим просторима су заостала неексплодирана убојна средства. Разлози због којих убојна средства нису експлодирала могу бити различити: техничко-технолошке природе, неправилна употреба, застој у фази армирања упаљача (иницијалног дела склопа) и друго.

Постоји опасност да неексплодирана убојна средства и после више деценија сагоре или детонирају.

Због опасности од оваквих експлозија, препорука је да се пронађена НУС не дирају, откопавају, померају, сакривају, самовољно уклањају (бацањем у бунар, канал, реку, језеро и друга слична места) или закопавају, демонтирају, спаљују и слично. Поступајући по овим упутствима дајете свој допринос повећању безбедности и смањењу ризика по живот и здравље, како за себе и своје најближе суграђане, тако и средину у којој живите и радите.

Одмах позовите полицију на број 192 или Центар за обавештавање на број 1985, представите се и реците одакле зовете, објасните шта сте пронашли и како предмет изгледа, као и да ли је насеље у близини и да ли има угрожених грађана.

Упуства уколико нађете НУС

- ➔ Не дирајте!
- ➔ Не померајте!
- ➔ Не дрмајте!
- ➔ Не ударајте!
- ➔ Не бацајте!
- ➔ Не растављајте!
- ➔ Не стављајте у ватру!
- ➔ Обележите!
- ➔ Пријавите!
- ➔ Обезбедите!

Саобраћајне незгоде

Превентивни поступци грађана

Како би се умањио ризик потенцијалних несрећа, потребно је да пре поласка на пут прикупите информације о временским и путним условима, радовима на саобраћајницама на жељеном правцу и другим проблемима који вас могу задесити на путу.

- У случају саобраћајне незгоде спасавање угрожених особа је приоритет.
- Обавестити хитне службе – полицију на број 192, ватрогасно-спасилачке јединице на број 193 и Хитну медицинску помоћ на број 194.

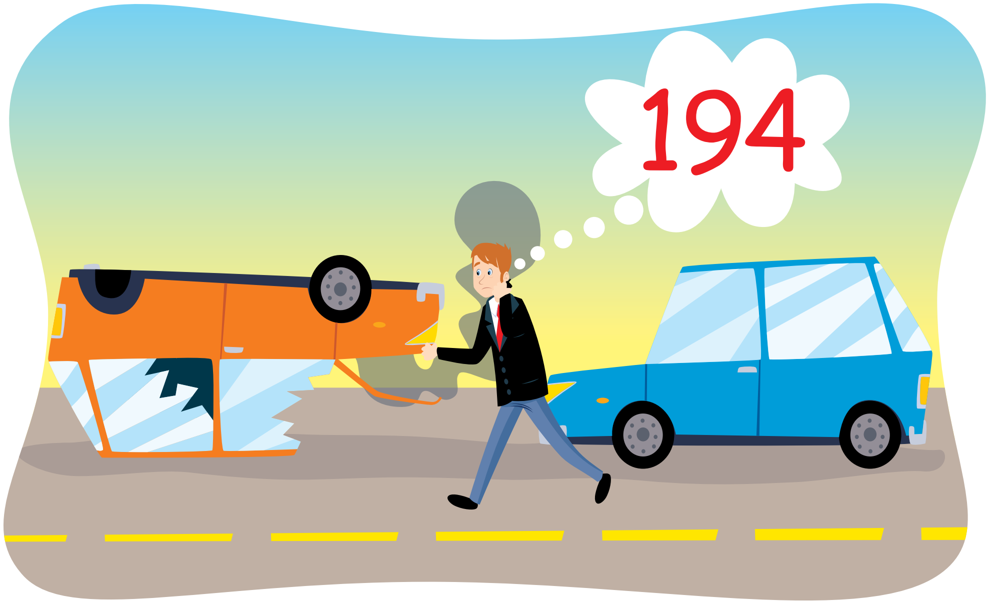

Оперативни поступци грађана на месту удеса

- При аутомобилским, аутобуским, железничким и другим саобраћајним незгодама одмах позовите надлежне службе на следеће бројеве: 1985, 192, 194 и 193.
- Посебну пажњу обратите на то да ли је неко од учесника у удесу превозио опасне, запаљиве или радиоактивне материје како би надлежни знали да ли је овде додатно угрожена безбедност, изливањем, расипањем или на неки други начин.
- Обезбедите и обележите место саобраћајне незгоде ради спречавања настајања нових саобраћајних удеса, укључите светлосну сигнализацију, и, уколико је потребно, покушајте да угасите пожар приручним средствима.
- Повређеног не треба померати осим у случају када је потребно склонити га од опасности.
- Укажите прву помоћ повређеном, спустите лице на земљу (забаците му главу уназад и поставите под главу јакну, ћебе и слично), окрените га на бок, омогућите му да правилно дише и зауставите крварење.
- Уколико сте се затекли у близини места удеса укључите се у непосредне акције спасавања повређених. Не дозволите да вас паника обузме и спречи у извођењу потребних активности спасавања. Поступке спасавања угрожених и повређених лица и материјалних добара изводите благовремено и савесно.
- Уколико располажете превозним средством, а затекли сте се на месту незгоде, по указивању прве помоћи приступите транспорту повређених до најближе здравствене установе ради потпуног здравственог збрињавања.
- Сачекајте хитне службе на лицу места – немојте се удаљавати, осим у случају да указујете прву помоћ или превозите повређена лица, покажите им повређене, пратите инструкције надлежних професионалних служби и не ометајте их у обављању дужности.

Прва помоћ

Поступци пружања прве помоћи су следећи:

- предузимање хитних мера за спасавање живота,
- позивање помоћи,
- пружање прве помоћи,
- интервенција хитне медицинске службе и
- болничко збрињавање.

позовите 194

При пружању прве помоћи повређеној или нагло оболелој особи циљ је спасавање живота, спречавање настанка трајних последица, скраћивање лечења и брз опоравак унесрећеног. Остваривање овог циља успешније је уколико постоји повезано деловање свих учесника у пружању помоћи.

Хитне мере за спасавање живота обухватају обезбеђење места несреће, обележавање места несреће и заштиту повређених од новог повређивања, као и пружање прве помоћи повређеном, односно:

- **постављање особе без свести у стабилан бочни положај;**
- **предузимање мера оживљавања особе без свести која не показује знакове живота (не дише, срце не куца) и**
- **заустављање крварења.**

У току пружања прве помоћи користите средства из комплета за пружање прве помоћи и друга приручна средства.

Како бисте били у могућности да пружите прву помоћ, неопходно је имати:

1. комплет за пружање прве помоћи, који садржи:

- **индивидуални први завој са једним јастучетом (12цм×10цм), 1 комад;**
- **калико завој - уткани руб (8цм×5м), 2 комада;**
- **калико завој - уткани руб (2,5цм×5м), 1 комад;**
- **стерилну газу (1м), 1 комад;**
- **стерилну газу (1/2м), 2 комада;**
- **стерилну газу (1/4м) појединачно паковање (80цм×25цм), 4 комада;**
- **вазелинску газу (10цм×10цм), 2 комада;**
- **лепљиви фластер, 2 комада;**
- **адхезивни завојни материјал - ханзапласт, санипласт и сл., (10цм×8цм), 2 комада;**
- **троуглу мараму величине (100цм×100цм×140цм и густоће 20×19), 5 комада;**
- **санитетску вату, 100 гр;**
- **рукавице за једнократну употребу, 5 пари;**
- **маказе са закривљеним врхом, 1 комад;**
- **сигурносну иглу (зихернадлу), 5 комада;**
- **маска за вештачко дисање за једнократну употребу, 2 комада;**
- **термоизолациона алуфолија, 1 комад;**

2. приручна средства за деконтаминацију

- **сода-бикарбона.**

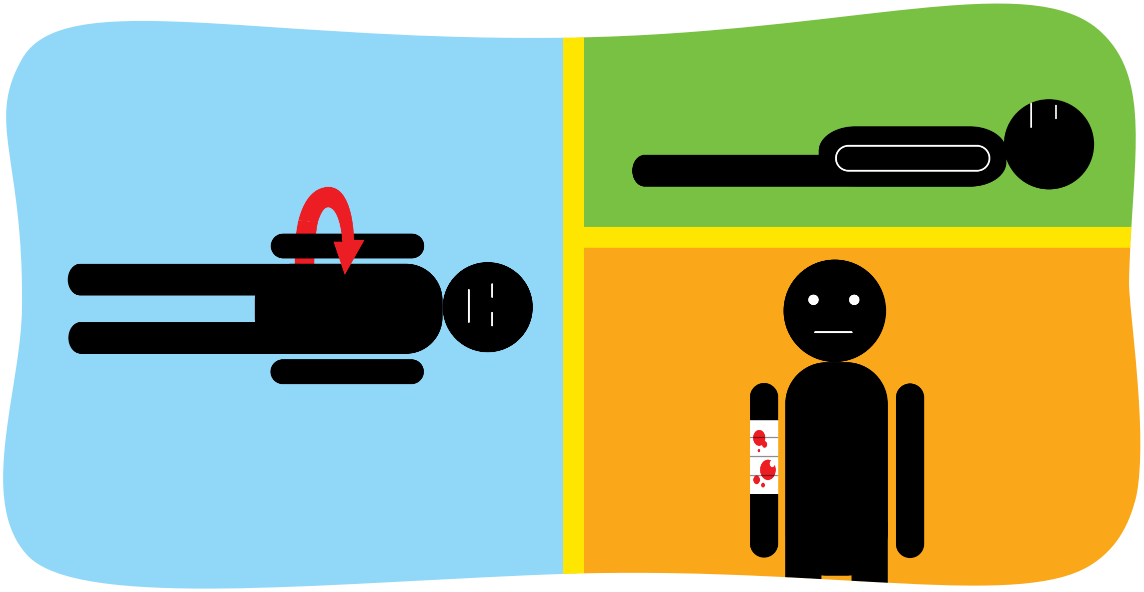

Пружање прве помоћи

Док чекате Хитну помоћ, непрекидно пратите здравствено стање повређеног, не напуштајте лице места и осим поступака неопходне прве помоћи, које сте предузели, придржавајте се правила:

- **Пре свега не штетити.**
- **Не чините више него што се од вас очекује.**

Позивање помоћи

Одмах обавестите службу Хитне медицинске помоћи на број 194. Ако је хитну помоћ позвала друга особа, затражите од ње да вам потврди да ли је позив примљен.

Приликом позивања Хитне помоћи потребно је да се представите и нагласите да сте особа која пружа прву помоћ на месту несреће, дате број телефона и пружите оператеру следеће податке:

- где се несрећа догодила
- шта се стварно догодило – описати врсту и тежину несреће, могућу опасност од ватре, воде, гаса, отровних материја, посебних временских услова;
- број, пол и приближну старост повређених и
- о каквим се повредама ради – просудите сами о врсти повреда, природи болести и стању повређених.

Сачекајте даља упутства или питања. Потврдите да сте упутства разумели. Разговор завршава оператер службе Хитне помоћи.

Ако долазак службе Хитне медицинске помоћи није могућ, организујте одговарајући превоз до најближе здравствене установе.

Пружањем прве помоћи не збрињавају се само повреде, већ се пружа и емотивна подршка особи која је због задобијених повреда знатно психички и емотивно потресена. Настојте да повређеног што више охрабрите!

Завршна реч

Пред собом имате Приручник за понашање у ванредним ситуацијама који ће вам помоћи да креирате свој Породични план реаговања у ванредним ситуацијама. Ово је позив да се упознате са основним елементима заштите и спасавања који вам могу помоћи да свакодневни живот учините бољим и безбеднијим за своју породицу, како у месту у ком живите, тако и у местима где радите и често боравите. Знајте да су све информације у овом приручнику засноване на светски признатим научним сазнањима и резултатима истраживања ове области, али и на искуствима базираним на разним природним катастрофама које су погађале нашу земљу протеклих година.

Намера нам је била да вам омогућимо лак приступ основним информацијама корисним за понашање у ванредним ситуацијама, и, што је још важније, да их имате пре него што до катастрофе дође. Трудили смо се да у приручник буду укључене све потенцијалне опасности које би могле да погоде нашу земљу. Неке представљене катастрофе и ванредне ситуације нису ни честе ни много опасне, ипак, проучите их и упознајте се са њима.

Верујемо да сте свесни да није ни мудро нити корисно игнорисати ризик, претварати се да природне катастрофе и друге опасности не утичу на нас. Много је корисније да будемо свесни свих ситуација које нас могу задесити и да будемо у стању да правовремено и правилно реагујемо у свакој ванредној ситуацији.

Надамо се да вам је основни концепт јасан: сваки грађанин је субјекат у систему заштите и спасавања у ванредним ситуацијама. Тачније, онај ко зна како да се понаша у ситуацијама које подразумевају ризик по његов живот, па који год то ризици били, доприноси сопственој безбедности и безбедности своје породице, а уз то чини рад спасилачких служби лакшим.

Сигурни смо да ће вам овај приручник помоћи да се припремите и на најбољи начин испланирате свој одговор како би се умањиле евентуалне последице разних неочекиваних и ванредних догађаја.

Белешке

Бројеви хитних служби

Ватрогасци-спасиоци	193
Хитна медицинска помоћ	194
Полиција	192
Републички центар за обавештавање	1985
Европски број за ванредне ситуације	112